

ביאור הדף מסכת שבועות דף ח'

לעיל התבאר בבבביתא שמצינו בתורה שלשה טומאות, טומאת עבודה זרה "למען טמא את מקדשי", וטומאת גילוי עריות "ולא תטמאו בהם", וטומאת שפיכות דמים "ולא תטמאו את הארץ".

ושאלה הגמרא על מה היה צד שיכפר השעיר בעבודה זרה, הרי אם מדובר על עובד ע"ז במזיד הוא חייב מיתה, ואם בשוגג הוא חייב קרבן. ועונה הגמרא שמדובר בעובד עבודה זרה במזיד באופן שאינו חייב מיתה כי לא התרו בו, או בעובד בשוגג ולא נודע לו שאינו יודע שהוא חייב קרבן.

ואף לגבי גילוי עריות שואלת הגמרא על מה היה צד שהשעיר יכפר, הרי אם מדובר על גילוי עריות במזיד הוא חייב מיתה, ואם בשוגג הוא חייב קרבן. ועונה הגמרא שמדובר במזיד באופן שאינו חייב מיתה כי לא התרו בו, או בשוגג באופן שלא נודע לו, ואינו יודע שהוא חייב קרבן.

ואף לגבי שפיכות דמים שואלת הגמרא על מה היה צד שהשעיר יכפר, הרי אם מדובר על רוצח במזיד הוא חייב מיתה, ואם בשוגג הוא חייב גלות. ועונה הגמרא שמדובר במזיד באופן שאינו חייב מיתה כי לא התרו בו, או בשוגג באופן שלא נודע לו, או באופן שאינו חייב גלות.

לעיל התבאר בבבביתא שאמר רבי יהודה שהמקור לכך שהשעיר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו ולא על אחת משלושת הטומאות הללו כי נאמר בפסוק "מטומאות" ומשמע שהשעיר לא מכפר על כל הטומאות, אלא רק על הטומאה שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות, שהיא טומאת מקדש וקדשיו. ומבאר הגמרא היכן חילק הכתוב את טומאת מקדש וקדשיו משאר טומאות, שחילק בזה שחייבים עליה קרבן עולה ויורד.

ושואלת הגמרא שהרי אף לגבי עבודה זרה מצינו חילוק משאר טומאות, בזה שהעובד עבודה זרה צריך להביא לחטאתו שעירה, ולא כשבה.

ותירץ רב כהנא שזהו חילוק לחומרא כי אם לא מצא שעירה אלא בדמים יקרים יחוייב להביא אותה, ואנו מחפשים חילוק לקולא, לומר שהשעיר יכפר עליה.

ושואלת הגמרא מדוע לא אומרים שהשעיר מכפר על טומאת יולדת שהרי אף היא נחלקה במה שמביאה קרבן עולה ויורד, ותירץ רב הושעיא שלא יתכן שמדובר ביולדת כי נאמר בפסוק "לכל חטאתם", ויולדת היא טמאה אבל לא חוטאת.

ומקשה הגמרא לדעת רבי שמעון בן יוחאי שיוולדת חוטאת בלידתה, שנשבעת שלא תיזקק לבעלה, מהיכן לנו שלא מדובר ביולדת. ועונה הגמרא שבאמת רבי שמעון בבבביתא חולק על רבי יהודה, ולדעתו לומדים שהשעיר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו מהפסוק עצמו ולא מהמילה "מטומאות".

ושואלת הגמרא לדעת רבי יהודה שלומדים שהשעיר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, כיון שטומאה זו חלוקה משאר טומאות, מהיכן לנו שאין הכוונה לטומאת מצורע שאף היא חלוקה משאר טומאות, ותירץ רב הושעיא שלא יתכן שמדובר במצורע כי נאמר בפסוק "לכל חטאתם", ומצורע אינו חוטא אלא טמא.

אך שואלת הגמרא לדעת ר' שמואל בר נחמני שאמר שהנגעים באים על ז' דברים, שחטא בהם המצורע נמצא שהמצורע אף הוא חוטא, ועונה הגמרא שאף שהמצורע חוטא, לא הקרבנות מכפרים עליו אלא הנגע כבר מכפר עליו, והקרבנות באים רק להתירו בקהל, ולא לכפר על חטאו, וממילא לא יתכן שעליו מדובר בשעיר, כי חטאו כבר התכפר בנגעו.

ושואלת הגמרא שאולי השעיר מכפר על נזיר טמא, שהרי אף הוא חלוק משאר טומאות שיכול להביא בקרבנו תורים ובני יונה, ואף כאן תירץ רב הושעיא שלא יתכן שמדובר בנזיר כי נאמר בפסוק "לכל חטאתם", ונזיר אינו חוטא אלא טמא.

אך שואלת הגמרא לדעת ר' אלעזר הקפר שסובר שנזיר חוטא הוא כיון שאסר על עצמו את היין וציער עצמו, מהיכן לנו שלא מדובר על נזיר, ועונה הגמרא שאכן באמת ר' אלעזר הקפר סובר כדעת ר' שמעון שלומדים שהשעיר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו מהפסוק עצמו, ולא מהמילה "מטומאות".

ומביאה הגמרא את דעת רבי שמעון בברייתא שלומדים מהפסוק עצמו שהשעיר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו כי נאמר בפסוק "וכפר על הקדש מטומאות" ומשמע שטומאות של קודש הוא מכפר.

ושאלת הגמרא מדוע רבי יהודה לא למד אף הוא מכאן שמדובר על טומאת מקדש וקדשיו, ועונה הגמרא שלדעת רבי יהודה לומדים מהפסוק שעושים בהזאת השעיר הפנימי בהיכל על הפרוכת כפי שמזים בקדש הקדשים אחת למעלה ושבע למטה.

אמנם רבי שמעון לומד זאת מהפסוק "וכן יעשה", אך רבי יהודה סובר שאי אפשר ללמוד משם כי אז היינו סבורים שהכוונה להביא פר ושעיר נוספים להזות בחוץ על הפרוכת, על לדעת רבי שמעון כיון שנאמר בפסוק "וכן יעשה לאהל מועד" משמע שיעשה מדם השעיר עצמו כך באהל מועד.

עוד התבאר בברייתא לעיל שלרבי שמעון השעיר לא מכפר על כל טומאות שבקודש כי נאמר "מפשעיהם לכל חטאתם וגו'" ומשמע שהשעיר מכפר על חטאים שהם בשוגג הדומים לפשעים שהם במזיד, וכלומר רק על חטאים שאינם בני קרבן כעת, כפי שפשעים אינם בני קרבן.

ושאלת הגמרא מה צריך פסוק לומר שהשעיר לא מכפר על טומאה שיש עליה חיוב קרבן, הרי וודאי שאם אדם חייב קרבן שהשעיר לא יכפר עליו כי היה עליו להביא את קרבנו.

ועונה הגמרא שהחידוש הוא שהשעיר אינו תולה מהיסורים לאדם שחייב קרבן על טומאת מקדש וקדשיו, ואפילו באופן שהוא לא יכל להביא קרבן קודם יום הכיפורים, וכגון שנודע לו סמוך לשקיעת החמה שלא היה שהות ביום להקריב קרבן.

עמוד ב'

לעיל שאלה הברייתא מנין שהשעיר תולה רק למי שידע שהוא טמא ושכח ונכנס למקדש ועוד לא נודע לו שהיה טמא, והשיבה הברייתא שלומדים זאת מ"לכל חטאתם" שהשעיר תולה מהיסורים למי שידע שהוא טמא ושכח ונכנס למקדש ועוד לא נזכר שהיה טמא, שהוא חייב חטאת, ועליו נאמר "לכל חטאתם".

ושאלת הגמרא מה שאלת הברייתא מנין שהשעיר מכפר אף באופן כזה, ולמה שלא יכפר הרי הוא עדיין לא חייב קרבן כי לא נודע לו, ומדוע שהשעיר לא יכפר עליו. ועונה הגמרא שהיה צד לברייתא שכיון שלומדים מהפסוק "מפשעיהם לכל חטאתם" שהשעיר מכפר רק על חטאים הדומים לפשעים שאינם בני קרבן, היה צד שהשעיר מכפר רק על חטאים שלעולם לא יהיו בני קרבן וכגון שלא ידע בתחילה שטמא רק נודע לו בסוף, אך אינו תולה מהיסורים לאדם שידע שהוא טמא ושכח וכעת אינו יודע שחטא, כי בעתיד כשידע הוא יהיה חייב קרבן, ולכן הביאה הברייתא מקור לכך שאף לזה השעיר מכפר.

ושאלת הגמרא מה היה הצד שאף באדם שלא ידע שהיה טמא מועילה כפרת השעיר שנעשה בפנים, הרי על זה כבר מכפר השעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים. ועונה הגמרא שהיה צד שנאמר להפך, שהשעיר הנעשה בפנים מכפר על אדם שלא ידע מעולם שהיה טמא, והשעיר הנעשה בחוץ ויו"כ מכפר על אדם שידע ושכח שהוא טמא ונכנס למקדש ועוד לא נודע לו. ולכאן נאמר בפסוק "לכל חטאתם", לומר שהשעיר הנעשה בפנים מכפר רק על כאלו שהם בני חטאות, וכגון מי ששכח שהוא טמא ונכנס, שכאשר הוא יזכר הוא יהיה חייב חטאת.

ושאלת הגמרא מדוע באמת השעיר לא מכפר עליו כפרה גמורה שאף כאשר יתוודא לו שחטא הוא יהיה פטור מקרבן, ועונה הגמרא שכיון שלא כתוב בפסוק "מחטאתם", אלא "לכל חטאתם", משמע שאים השעיר שנעשה בפנים בכפר על החטא, אלא רק תולה עד שיבוא לחיוב קרבן החטאת.

ושאלת הגמרא אם השעיר אינו מכפר לגמרי על העוון מה כן מועיל מה שהוא תולה, ותיירך רבי זירא שהכפרה הזו מועילה שאם מת בלא שנודע לו שחטא הוא מת בלא עוון. אך רבא דחה את דבריו, ואמר שאם מת בכל מקרה המיתה ממרקת, ולכן אמר רבא שמה שהשעיר תולה מועיל להגן עליו מן היסורין עד שיוודע לו.

במשנה התבאר ששעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים מכפרים על אדם שלא ידע בתחילה שהוא טמא, ורק לאחר שנכנס למקדש נודע לו, ולומדים זאת ממה שנאמר בשעיר הנעשה בחוץ "מלבד חטאת הכיפורים", דהיינו שעיר הנעשה בפנים, ומשמע על מה שזה מכפר דהיינו טומאת מקדש וקדשיו אף זה מכפר.

ושואלת הגמרא שאם הוקשו שעיר הנעשה בפנים לשעיר הנעשה בחוץ, מדוע שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר גם על מה ששעיר הנעשה בחוץ מכפר, (וכלומר על שלא הייתה לו ידיעה בתחילה אלא רק בסוף), והנפקא מינה אם השעיר הנעשה בפנים מכפר אף על מה ששעיר הנעשה בחוץ מכפר, זה באופן שלא הקריבו את השעיר החיצון, שאז עדיין יתכפרו מחמת השעיר הנעשה בפנים.

ועונה הגמרא שנאמר בפסוק "אחת בשנה", ומשמע שהשעיר מכפר כפרה אחת ואינו מכפר שתי כפרות.

ושואלת הגמרא להפך, שאם הוקשו שעיר הנעשה בפנים לשעיר הנעשה בחוץ, מדוע שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר גם על מה ששעיר הנעשה בפנים מכפר, (וכלומר על שידע בתחילה ושכח ולא נודע לא עדיין שנכנס למקדש).

והנפקא מינה תהיה שאם השעיר החיצון מכפר גם על מה שהשעיר הפנימי מכפר, אם אירעה טומאה אחרי שהקריבו את השעיר הפנימי לפני שהקריבו את החיצון יכפר עליה.

ועונה הגמרא שנאמר בפסוק פעמיים "אחת בשנה" ולומדים מזה שאף כפרת השעיר החיצון תהיה רק פעם אחת בשנה. ולא על מה שכבר התכפר בשעיר הפנימי.